

S P R A W O Z D A N I A I Z A P I S K I

Textiles and Textile production in Europe from prehistory to AD 400, red. Margarita Gleba, Ulla Mannering, Ancient Textiles Series, vol. 11, wyd. Oxbow Books, Oxford–Oakville 2012, ss. 470, ryc. nlb.

Omawiana książka jest zbiorem referatów wygłoszonych podczas międzynarodowej konferencji „Textiles in Context”, która odbyła się w Kopenhadze w 2007 roku. Organizatorem spotkania był Danish National Research Foundation’s Centre for Textile Research oraz Uniwersytet w Kopenhadze.

Tematem przewodnim prezentowanej pracy są zagadnienia związane ze stanem badań nad szeroką rozumianą wytwórczością włókienniczą w Europie. Zasięg chronologiczny książki obejmuje znaleziska tkackie od neolitu do upadku Cesarstwa Rzymskiego. Następstwem tego wydarzenia były bowiem wielkie przekształcenia społeczne, gospodarcze i etniczne w Europie, które miały również wpływ na technologię tekstylną.

Wszystkie zawarte w publikacji teksty zawierają wprowadzenie, tło chronologiczne i kulturowe oraz przegląd materiałów zabytkowych. Głównymi źródłami informacji dla badaczy są przede wszystkim wyroby włókiennicze oraz narzędzia pozyskane podczas badań archeologicznych. Dodatkowo, w mniejszym stopniu, wykorzystane zostały przekazy pisane oraz przedstawienia ikonograficzne. Uzupełnienie obserwacji stanowią wyniki analiz szczątków paleobotanicznych i archeozoologicznych.

Po *Przedmowie* pióra L. Hedeager i K. Kristiansena oraz *Wprowadzeniu* następuje tekst M. Gleby i U. Mannering, *Introduction: Textile Preservation Analyses and Technology*, poświęcony w całości zagadnieniom związanym z badaniami tekstyliów. Po nim zamieszczono dwadzieścia trzy artykuły podzielone na sekcje regionalne z towarzyszącymi mapami. Dotyczą one tekstyliów archeologicznych z Austrii¹, Danii², Niemiec³, Grecji⁴, Włoch⁵, Łotwy⁶, Norwegii⁷, Polski⁸, Słowacji i Czech⁹, Hiszpanii¹⁰, Szwecji¹¹, Szwajcarii¹², Ukrainy¹³, Wielkiej Brytanii i Irlandii¹⁴.

¹ K. Grömer, *Austria: Bronze and Iron Age*, s. 27–64; K. Gostenčnik, *Austria: Roman Period*, s. 65–88.

² U. Mannering, M. Gleba, M.B. Hansen, *Denmark*, s. 91–118.

³ S. Möller-Wiering, *Germany: Bronze and Pre-Roman Iron Ages*, s. 122–138; J. Banck-Burgess, *Case Study: the Textiles from the Princeby Burial at Eberdingen-Hochdorf, Germany*, s. 139–152; S. Möller-Wiering, J. Subbert, *Germany: Roman Iron Age*, s. 153–181.

⁴ Y. Spantiadaki, Ch. Moulherat, *Greece*, s. 182–200.

⁵ M. Bazzanella, *Italy: Neolithic and Bronze Age*, s. 201–213; M. Gleba, *Italy: Iron Age*, s. 214–241; A. Stauffer, *Case Study: The Textiles from Verucchio, Italy*, s. 242–253; L. Ræder Knudsen, *Case Study: The Tablet-woven Borders of Verucchio*, s. 254–263.

⁶ I. Žeiere, *Latvia*, s. 264–272.

⁷ S. Halvorsen, *Norway*, s. 273–290.

⁸ J. Maik, *Poland*, s. 291–303.

⁹ T. Belanová-Štolcová, *Slovak and Czech Republic*, s. 304–331.

¹⁰ C. Alfaro, *Spain*, s. 332–346.

¹¹ M.L. Franzén, E. Lundwall, A. Sundström, E. Andersson-Strand, *Sweden*, s. 347–364.

¹² F. Médard, *Switzerland: Neolithic Period*, s. 365–377; A. Rast-Eicher, *Switzerland: Bronze and Iron Ages*, s. 378–396.

¹³ M. Gleba, T. Krupa, *Ukraine*, s. 397–425.

¹⁴ E. Wincott Beckett, *Scotland and Ireland*, s. 426–442; D. DeRoche, *England: Bronze and Iron Ages*, s. 426–456.

Dla większości reprezentowanych obszarów artykuły zawarte w książce stanowią pierwszy syntetyczny przegląd tematu. Dotyczy to np. badań tekstyliów greckich, które zaczęły się rozwijać dopiero w ostatnich latach, oraz danych źródłowych z Ukrainy.

W przypadku opracowania dotyczącego ziem polskich warto podkreślić, że jest to dopiero drugie, po prawie półwieczu, tak szczegółowe zestawienie zabytków¹⁵.

Największą wartością omawianej pracy jest fakt zebrania i usystematyzowania istotnych informacji dotyczących znalezisk tekstyliów archeologicznych i produkcji włókienniczej z różnych krajów i regionów, co umożliwi ich konfrontowanie i porównywanie.

Redaktorki książki mają nadzieję, iż omawiana publikacja dotrze do szerszego grona badaczy i będzie inspiracją do powstawania podobnych przeglądów wyrobów włókienniczych.

Uzupełnieniem książki są liczne zdjęcia czarno-białe i barwne, rekonstrukcje, schematy, mapy, rysunki oraz tabele. Publikacja zaopatrzona została także w indeks nazw geograficznych.

Ł. Antosik

Medieval Urban Textiles in Northern Europe, red. Riina Rammo, „Maitasaja Teadus 22”, Tartu 2012, ss. 173.

Omawiana publikacja jest zbiorem referatów wygłoszonych 11 września 2009 roku na międzynarodowym sympozjum „Urban Textiles in Social Context” w Tartu (dawnym Dorpacie) w Estonii¹⁶. Spotkanie zorganizowane było przez Centre of Excellence in Cultural Theory, we współpracy z Tartu City Museum w Tartu. Seminarium zgromadziło naukowców z Niemiec (Klaus Tolow, Rotraut Kahl, Edgar Ring), Holandii (Johanna Zimmermann), Polski (Jerzy Maik), Rosji (Kirill A. Mikhailov), Wielkiej Brytanii (Frances Pritchard, Geoff Egan) oraz Estonii (Riina Rammo, Arvi Haak, Eiki Rannow). Celem spotkania było zarysowanie problematyki średniowiecznego i wczesnonowoczesnego włókiennictwa na przykładzie wybranych miast północnej Europy. Włókiennictwo odgrywało olbrzymią rolę jako stimulator handlu dalekością, przez co wpływało na oblicze ówczesnych stosunków gospodarczych i społecznych całej Europy, a szczególnie miast.

W omawianej pracy zamieszczono osiem artykułów: pięć w języku angielskim i trzy w języku niemieckim. Całość poprzedzona została wprowadzeniem Riiny Rammo, redaktora tomu.

W pierwszym tekście Geoff Egan (*Archaeological evidence for Textile finishing in London and the Cloth trade between England and the Baltic, c. 1200–1800*) przedstawił wydobycie produktów włókienniczych w Londynie oraz handel wyrobami tekstylnymi z obszarem wybrzeża Morza Bałtyckiego. Naukowiec zwrócił uwagę na tkaniny angielskie znalezione na terenie Skandynawii, Rosji, Litwy i Polski (Gdańsk). Jednocześnie wskazywał, że zależeć to może od sposobu ich opracowania pod względem archeologicznym i przy wykorzystaniu źródeł pisanych.

W kolejnym artykule Jerzy Maik (*Wollweberei in einer mittelalterlichen Stadt: Ellinger Beispielf*) zajął się wytwórczością tkaną w hanzatyckim Ellblągu. Autor skupił się przede wszystkim na miejscowych rzemieślnikach oraz ich pochodzeniu społecznym. Na podstawie wieloletnich badań stwierdził, że tkacze węgry należeli do średniej klasy społeczeństwa miej-

¹⁵ Zob. T. Łuszczewska, *Pradziwo włókiennictwa*, [w:] *Zarys historii włókiennictwa na ziemiach polskich do końca XVII wieku*, red. J. Kamitaka, I. Tarnas, Wrocław 1966, s. 23–53.

¹⁶ Poprzednie sympozjum odbyło się w 2006 r. w Kopenhadze, por.: Ł. Antosik, J. Skonka (red.): *The medieval broadcloth. Changing trends in fashion, manufacturing and consumption*, red. K. Vestergaard Pedersen, M.-L.B. Noach, „Kvintessens”, R. LIV, 2011, nr 1, s. 115–116.